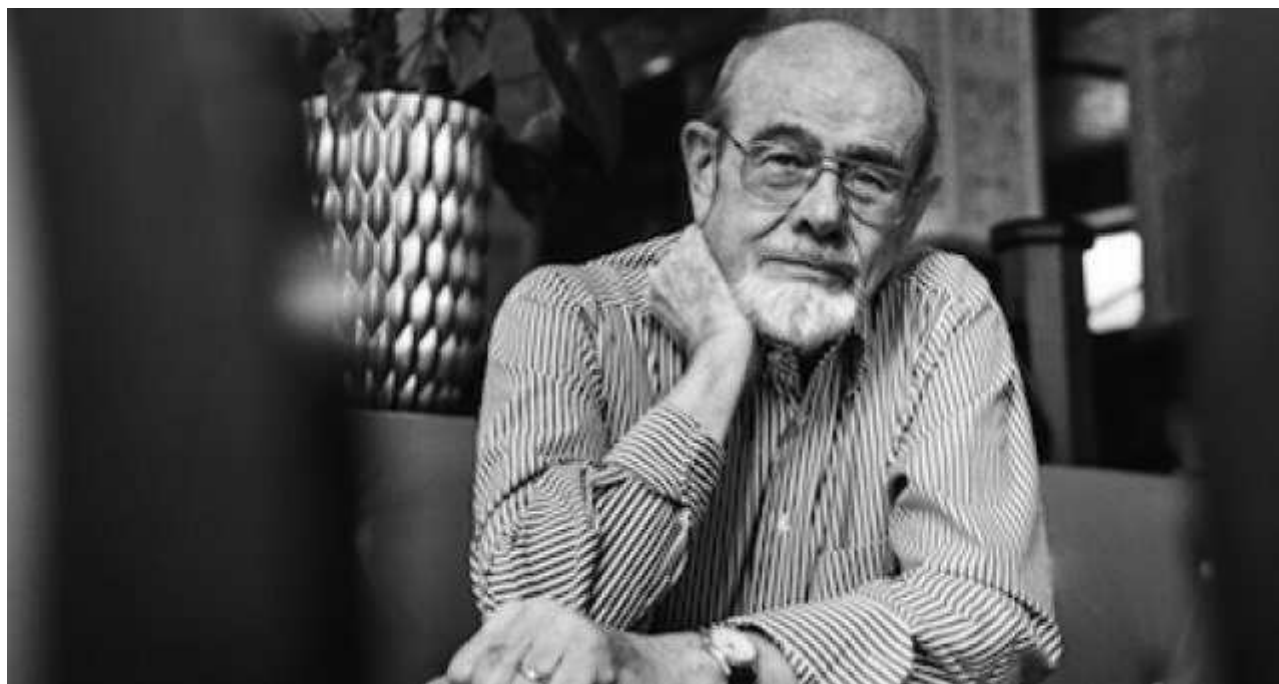

PAVEL ŘÍČAN: Dnešní děti jsou udřené

Pavel Říčan je psycholog a trochu teolog. Je přesvědčen, že děti dnes až příliš doplácují na ambice svých rodičů.

A že jim chybí spiritualita. „Bez ní hrozí, že půjdou životem jako lodník bez kompasu,“ tvrdí.

AUTOR ČLÁNKU:
KLÁRA MANDAUSOVÁ

před 3 lety

Čeho by dnešní děti potřebovaly víc?

Rodičů. Nemyslím víc na počet, samozřejmě. Protože mít víc kvazi-rodičů je dnes naopak v rámci takzvaných sériových manželství docela časté. Potřebovaly by víc rodičovského času, čas trávený pospolu zábavou nebo společnou prací, při které je prostor, abychom spolu mluvili, je důležitý. Jak moc chybí, to je vidět třeba na jazykové vybavenosti při nástupu do školy, dnešní děti jsou odkládány k televizi, později jsou nalepené na Facebook a hry. Od spisovatelky Daniely Fischerové vím, že dokonce i do kurzů tvůrčího psaní se hlásí lidé s jazykovou úrovní – no bída.

Co s tím?

Když je dětí víc, je třeba, aby každé z nich mělo nějakou dobu jednoho z rodičů jen pro sebe.

Proč?

neošídíte.

Ale dříve přece lidé taky hodně času trávili v práci, možná někdy ještě víc než dnes.

Nevzdychám po starých zlatých časech, i když dobré to měl po téhle stránce třeba kluk, kterého bral táta s sebou do dílny, nebo děvče, které hospodařilo doma s matkou. Nebo i děti, které pomáhaly rodičům s prací na poli. Hůř na tom byly děti udřených továrních dělníků a dělnic. To dnes vidíme často spíš ‚udřené‘ děti ambiciózních rodičů: škola, která víc unaví a vystresuje, než naučí (za to ale může spíš systém než učitelé), a pak všechny ty různé kroužky a tréninky – jsou zaměřené na výkon, úspěch, soutěž. Výchova je čím dál víc věcí specialistů: učitelé ve škole a v ‚lidušce‘, trenéři a instruktoři všeho možného... I spirituální výchovu, pokud se tedy vůbec nenechá plavat, máme sklon svěřit profesionálům. A to taky není to pravé ořechové.

Proč vlastně říkáte spirituální výchova, ne například křesťanská?

Ze dvou důvodů. Za první slova jako náboženství, nebo dokonce církev, budí odpor, jsou dnes jaksi ‚otrávená‘. A za druhé, nejde ani tolik o to, co lidem říkat, ve slovech se dnes topíme. Jde o praxi, o jednání a prožívání, a to se výrazem spiritualita vyjádří líp.

Proč je takový odpor proti náboženství?

Člověk je přirozeně spirituální bytost, i zarytému ateistovi občas ulítne díky bohu, k čertu, bože můj a podobně. Nikdo neví, co se to děje s evropskou duší. Jinde ve světě se náboženství různého druhu, včetně křesťanství, spíš vzrůstají a rostou, a nemyslím, že by tam měli lepší faráře než my. Nikdo neví, proč křesťanství vzkvétá v Jižní Americe, minulý prezident USA zahajoval zasedání vlády modlitbou, ruský prezident Putin líbá ikony ve svém osobním kostele (jistě ne kvůli sobě) a v Evropě, která má křesťanství v genech, církve chřadnou. Církve většinou skomírají, odcházejí děti i ze ‚skalních‘ rodin – ono je to tam nebaví. Je dost duchovních hledačů, hlavně mladých, a jsou i v církvích. V těch je naděje, ale většina národa se bohužel topí v bahně konzumentské lhostejnosti. A je mezi námi jen málo těch, kteří se v tom bahně brodí méně než po kolena.

Nebylo by tedy lepší, kdyby rodina převzala roli ‚faráře‘ hned od začátku a výchova k duchovním hodnotám probíhala v ní?

Na začátku jistě, už kojeneček potřebuje tu základní zkušenost lásky a důvěry, ze které spiritualita vyrůstá. Hodně brzy se dá kultivovat i smysl pro tajemství, pro posvátno. A už předškolák pochopí, že něco je pravda, i když se to na první pohled nezdá, a že to nejdůležitější je „očíms neviditelné“, abych citoval z Malého prince Antoina de Saint-Exupéryho. Když se modlíte svými slovy v přítomnosti ani ne tříletého dítěte, ono se přidá, má už smysl pro dík i prosbu.

A co když jsou lidé věřící, ale nechodí do kostela a nedodržují všechny rituály. Takové to „věřím v něco“, Tomáš Halík tomu myslím říká nęcismus.

Nepotřebujete ani to ‚něco‘. Halík napsal, že věřit v Boha a věřit, že láska má smysl, je jedno a totéž. Od biskupa Malého jsem zase slyšel, že podstatné je, aby byl člověk otevřený pro

v Moravči, kam chodíme do kostela, mají děti jednou za měsíc ‚přespání na faře‘. Ta se pak otřásá, děti si to užívají... Šmudlat si spiritualitu jen podomácku, to není ono. A k těm obřadům – je dobré snažit se třeba narozeniny oslavit nejen dortem a dárky, ale nějak vyjádřit – snad smím říct, že se špetkou patosu – úctu k jedinečné lidské bytosti. V některých rodinách si zase dokážou udělat Velikonoce po židovsku, podle Bible, je tam podrobný popis, lidé, kteří přičichli k orientu, nám nabízejí spiritualitu z jiného soudku...

Jako bychom dnes ale spíš sahali po východních praktikách, než abychom pokračovali ve zdejší křesťanské tradici.

Doufejme, že to bude jako v Alchymistovi od Paula Coelho: Evropa bude tak dlouho hledat spirituální poklady na druhém konci světa – až je najde „pod svým vlastním prahem“.

Jak se žije dítěti v rodině, kde je spiritualita cizí slovo?

O slovo tolik nejde, záleží na spiritualitě žité. Bez ní mu hrozí, že půjde životem jako lodník bez kompasu.

Může to ovlivnit jeho vztahy s jinými lidmi?

Jistě, třeba nepozná, co je to odpuštění, lidé ho většinou chápou jako pouhé prominutí. Občas slyšíte věty jako „Já jí to odpustím, ale zapomenout nemůžu“, čímž se myslí, že pocit ublížení a křivdy zůstává. Skutečné křesťanské odpuštění ale znamená nový začátek vztahu. Opravdovým odpuštěním se dokonce vztah může posílit, upevnit tak, že je lepší než dřív. A je tu ještě jiná otázka – co si dítě bez víry počne s faktem smrti? Ptal jsem se jednoho bývalého faráře, který ztratil víru a stal se ateistickým filozofem, jak by mluvil s dítětem, které se blíží k smrti a ví o tom. „Ta otázka mi svírá hrdlo,“ zněla odpověď. Dál řekl, že by mu mohl poskytnout jen lidskou blízkost. Zaplaťpánbůh za to, je to mnohem víc než pouhé zbožné řeči. Umírající děti bývají osamělé, rodina jim se špatně skrývanou úzkostí ve tváři trapně lže, že to bude dobré, se svou úzkostí a smutkem často zůstávají samy.

Jak ale dítěti vysvětlit smrt?

Žádné vysvětlování moc nepomůže. Jde o zkušenost, o prožitky. Na vesnici býval hřbitov uprostřed obce, kolem kostela, což vyjadřovalo, že smrt patří k řádu života. Naši předkové navíc věřili, že ty hroby se jednou otevrou, mrtví vstanou. A většinou se umíralo doma, patřilo k tomu rozloučení s rodinou, které zahrnovalo i děti. Ani dnes bychom se neměli bát vzít dítě na návštěvu k těžce nemocné babičce a po její smrti ho nechat plakat spolu s rodinou. A vzít ho na pohřeb, nesnažit se ho ‚šetřit‘ třeba lží, že babička odcestovala kamsi daleko. Někomu pomáhá i představa, že smrtí život nekončí.

Jenže dnes se občas k babičkám nejezdí, ani když jsou v plné síle.

Bohužel! A tím mi připomínáte další věc, která je důležitá pro spirituální výchovu – vztah k historii, zvláště k minulosti vlastní rodiny. Je dobré vést rodinnou kroniku a nad ní vyprávět,

potichu postojíme, zavzpomínáme, v duchu s mrtvými promluvíme, někdo se i pomodlí... Jsou lidé, kteří se dokážou modlit, i když ‚rozumem‘ nevěří; lépe řečeno, ‚modlí se‘ jim to samo. To všechno zahrnujeme do humanistické spirituality, někdy se tomu říká „nenáboženská spiritualita“. Církevní učitelé si toho také váží, říkají tomu „náboženské předpolí“ nebo „předpolí víry“.

Jenže z víry se někdy dělá strašák a hlídač. Možná proto se od ní mladí lidé odklánějí.

Třeba pravidlo sex až po svatbě...

Víte, to staré pravidlo vyjadřuje velkou úctu k lidskému tělu. Říká, že sex není jen tak nějaká zábava a jeho začátek by měl být součástí slavnosti. Dnes je ovšem panenství a panictví až do svatby spíš výjimka, ne jeden psycholog dokonce zvedne obočí – jestlipak je moudré vstupovat do manželského lože, když snoubenci nevědí, jak jim to v tom loži spolu půjde?

V některých křesťanských rodinách se to ale stále řeší.

Ano, občas se z Pánaboha dělá hlavně hlídač pohlavní zdrženlivosti. Zase připomenu Tomáše Halíka – pro některé lidi jako by se křesťanství scvrklo na šesté přikázání, a navíc se z jeho přesného znění „nezcizoložíš“ udělalo takové to kulaté „nesesmilníš“, do kterého by přísní mravokárci rádi zahrnuli kdeco, třeba i nevinnou masturbaci. Jenže když uděláte z Pánaboha hlídače a pohlavní pud si prorazí svou cestu, tak to pak je, jako když voda protrhne hráze a smete i toho hlídače... Někteří rodiče se, víceméně bezděčně, snaží využít náboženství jako prostředku, kterým k sobě děti vážou, brání jim v přetržení pouta dětinského citu, závislosti a poslušnosti. To pouto se ale zákonitě trhá proto, aby mohl vzniknout dospělejší, rovnocennější vztah, který je pro rodiče také krásný – a zajímavější.

Na sex se nahlíží téměř jako na hřích.

To je blud, který se do křesťanství vloudil odněkud z orientálních mysterií. Ten blud zní: duch je dobrý, tělo špatné. To není původní křesťanství, to není Ježíš. Ježíš byl Žid a v židovství byla sexualita odjakživa přijímaná úplně jinak, mnohem pozitivněji. Tělo a duše nestojí proti sobě, tvoří nerozlučnou jednotu. Čistota duše, to je krásný, hluboce spirituální obraz, metafora. Když se pořádně vyzpovídáte (a nemusí u toho být kněz, stačí přítel nebo psycholog) nebo taky když se vypláčete (doufám, že nezakazujete plakat mužům!), když všem odpustíte a smíříte se i se sebou, máte nádherný pocit čistoty, jako když se zbavíte špíny, která vás dlouho otravovala. Plést čistotu se sexuální abstinencí, to je omyl.

Možná se náboženští mravokárci snaží vyvážit tu spoustu sexu všude kolem nás.

To je možné, jsou vlastně vyprovokováni, sex je všude, nejen v reklamě na mýdlo, ale třeba i na valivá ložiska. A pak je tu pornografie, mimochodem v Česku mnohem ‚svobodnější‘ než v jiných zemích, děti jsou konfrontovány nejen s nahotou, ale i s pornem velmi brzy. Když si ho nenajdou trojím kliknutím na internetu (to ‚měkké‘), strčí jim ho pod nos kamarád na mobilu. Vlastně vůbec nevíme, jak se tohle projeví na kultuře a milostném životě dorůstající generace, dělá nám to vrásky na čele. Erotika a spiritualita mají k sobě odjakživa psychologicky velmi blízko, takže tady máme před sebou jednu z mnoha velkých nejistot dneška.

...soud svobodnější, i když není ta svoboda vyvážená radou, tak zaskočí, to dobře znají psychologové, kteří pracují s dětmi. A ještě v jednom mají dnešní děti velkou kliku – že vyrůstají v demokratické společnosti.

O NĚM: Pavel Říčan vystudoval evangelickou teologii a psychologii na Univerzitě Karlově. Tam vyučoval, současně pracoval v Psychologickém ústavu Akademie věd – až na dvacet let po roce 1968, kdy musel odejít; tehdy se věnoval klinické psychologii. Z jeho početných publikací je nejznámější Cesta životem, zatím poslední je knížka pro rodiče S dětmi chytře a moudře. Je ženatý, s manželkou Hanou mají dvě děti a osm vnoučat.

Archiv Marianne

ČTĚTE TAKÉ:

IRENA BERANOVÁ: Posedlost aktivitou ničí nás i naše děti

JAN HNÍZDIL: Místo dětí bývá nutné léčit rodiče

HELENA KLÍMOVÁ: My už děti nemáme. Pořizujeme si je

 Tweet

 Poslat

 Pin it

 Whatsapp

PROMOTION

PROMOTION